

Allerzielen

Met niets van niets is het begonnen, zongen we. En toch gaat het van geslacht op geslacht voort, breekbaar en eindig, met komen en met gaan. We weten ervan. En ook de geslachten tot Jezus die het evangelie van Matteus opsomt getuigen ervan, hoe het leven van een ieder volgt op dat van een ander. Ook Jezus blijkt een telg uit een rij. En de Schrift hecht kennelijk aan die opeenvolging van generaties, aangezien vanaf het eerste boek van de bijbel zulke lijsten voorkomen. Nooit archiverisch na te trekken of historisch correct, maar wel ervan doordrongen dat nooit één mens alleen de zin van de geschiedenis uitmaakt, maar dat we dat doen in verwevenheid met wie voor en na ons leven.

Dit zijn “de verwekkingen” klinkt het al in het boek Genesis. Tien keer, zoveel als er scheppingswoorden zijn, tien daden Gods. Zoals er later tien plagen zullen zijn om te bevrijden en nog weer later tien woorden om uit te leven.

Mensen worden geboren, groeien op en worden oud. Ze lopen aan de hand van anderen en ouderen en ook aan de hand van leiders zoals we deze weken hier overdenken en ze proberen er ook zelf iets van te maken. Met vallen en opstaan. Geslaagd of minder geslaagd, vol blunders, waardig of minder waardig. Mensen zijn mensen. Ze leven, scheppen, ontwikkelen zich en hebben lief. Krijgen wel of geen kinderen of drukken zich anderszins uit. In van alles en nog wat, in doen en laten, in maken en breken, in oorlog en in vrede. Overal waar het leven ze brengt. Naar vermogen en naar onvermogen.

En als het dan gedaan is, gaan ze onherroepelijk dood. Zo is het en zo staat het ook in het boek Genesis. Ik haal het er maar even bij. En hij stierf, staat er - Genesis 5 - en die ook en die ook... Tien keer staat het daar opnieuw. Op een na: Henoeh, de zevende in de rij. Die “wandelde met God”. Die wandelde zelfs zó met God dat hij volgens zeggen de tijd vergat en de dood voorbij liep, alsof die er niet was. Hij stierf niet, werd van hem gezegd. God nam hem gewoon bij zich.

Mensen sterven en daar word je verdrietig van. Waarom? vragen we ons af en toch gebeurt het. Oud of veel te jong. Aangekondigd of bij donderslag. Soms is er ook berusting of opluchting zelfs of kunnen we ons eraan overgeven en mee verzoenen. Maar ook vallen er onherstelbare gaten, waar steunpilaren uit ons leven weggenomen worden, dierbare harten en zielen die lief hebben gehad en die wij hebben liefgehad. En toch is er aan ons de vraag hoe verder te gaan, ook als de dingen niet af zijn en je nog zoveel meer had willen zeggen of raad vragen al was het maar voor een keer. Als een naam maar hoeft te vallen of je wordt er weemoedig van. Of je loopt er nog maar eens sprakeloos omheen, want machteloos maakt het wel.

In de bijbel stapelt het leven zich op de dood. Die onontkoombaar is vanaf den beginne, maar nooit het laatste woord heeft. Zoals het leven in al die verhalen zich telkens waar het uitzichtloos lijkt hervat. Juist uit de uitzichtloosheid wel lijkt voort te komen. En onophoudelijk het zoeken naar zin en samenhang voortgaat, die groter is dan de tijdsperiode van ons individuele bestaan of wat wij kunnen weten of zien, dat lijken deze verhalen te vermoeden.

Soms zie je de samenhang pas achteraf. Soms is betekenis er pas achteraf. Zoals menigeen pas na de dood herkend wordt als het leven in een ander schijnsel komt te staan. Wie we waren, de betekenis die we hebben gehad. Hoeveel ontdekken we niet pas na de dood? Kunstenaars, musici, groten der aarde overkomt het. Die we niet zagen dan pas na de dood en door de tijd steeds weer anders leren kennen. Ook Jezus gold dat. Maar het geldt ook ieder gewoon mens. En ook in de familiekring kan het zo zijn dat na het sterven en soms na jaren

nog de betekenis van iemand groeit die alsnog gezicht krijgt alsof pas naderhand betekenissen zich verdichten, een nieuw gezicht zich laat zien. Er zijn namen die we blijven noemen in de geschiedenisboeken, in de politiek. Op het doek dat we op deze dag als elk jaar hebben hangen vol dierbare namen. En ook dichtbij blijven ze dikwijls nabij: de mensen die voorbij zijn en tegelijk ook helemaal niet. Die we in gedachten hebben, die we met ons meedragen, die we in ons hebben, op wie we lijken meer dan ons soms lief is. Met alle hebbelikheden en onhebbelikheden al was je die ook liever kwijt dan rijk.

Ook Jezus hebben we gehoord wordt door Matteus in een rijk voorgeslacht geplaatst. Het is een lange rij van namen, alsof Matteus ook hem in een verband plaatsen wil. Alsof hij zeggen wil: in het leven van al deze mensen zit een verbindende draad. Gelukkig en tegen wil en dank is er - god weet - meer samenhang en ook leiderschap om dat woord nog maar eens te noemen dan jij en ik soms voor mogelijk houden. Waar het zo dikwijls nergens op lijkt aan te sturen, zoveel ons uit handen valt. Je zou je dat soms meer willen realiseren. Meer vertrouwen hebben ook, dat het goed komen kan, al is het nog niet in je blikveld. Hoe zou het zijn als leiders in langere lijnen zouden kunnen denken, ook zichzelf in het grote kader van de tijd zouden zien, voorbij de grens van het eigen leven. Bescheidener, waar de dingen niet in jouw hand zijn en de toekomst natuurlijk niet maakbaar is. Verantwoordelijker ook om het beste te doen wat in je vermogen ligt, omdat het er natuurlijk wél toe doet. In de wetenschap dat jouw en ons leiderschap even belangrijk is als tegelijkertijd ook weer niet allesbepalend. Ook jij die de gang van de geschiedenis en het leven niet bepaalt. Gelukkig maar.

De lijst van geslachten tot Jezus bij Matteus is een wonderlijke. Waarin ook de ene verwekking plaatsvindt na de andere en van sterven niet gesproken wordt. Van vader op zoon gaat het, alsof er geen vrouw aan te pas kwam. Blikveld van de tijd. Eén grote opsomming van mannelijke leiders en koninklijke heersers: grote namen en tegendraadse, corrumperende en schandelijke ook. Ze zijn er allemaal. Van Abraham tot David 14 generaties, van David tot de ballingschap 14, van de ballingschap tot Jezus nog eens 14. Telkens 2 x 7. Vier vrouwen springen daar niet minder wonderlijk uit: Tamar, en Rachab en Ruth en de vrouw van Uria. Die ondanks wat hen werd aangedaan aan verkrachting of verraad - of uit pure dapperheid of trouw en in elk geval anders dan de gevestigde moraal vermoeden kon een plaats kregen in de geschiedenis van God en mensen en hier in die van Jezus van Nazareth. Waar Maria de rij sluit met die wonderlijke zwangerschap, vader onbekend, maar wel kind van Godswege.

In generaties grote namen en minder grote, besmet en bevuilt, schrijft Matteus geschiedenis naar Jezus toe. Om orde aan te brengen, natuurlijk. Lijn, die er achteraf gezien en tot zijn eigen verbazing is. Ook een Bijbels inzicht dat sporen van God pas achteraf zijn te zien. Maar vooral in het besef dat die lijn een andere is dan wij volgens onze maatstaven ook maar zouden kunnen verwachten.

Gedenken maakt verdrietig, maar ook nederig. Verdrietig om wat voorbij gaat, maar ook nederig om het besef dat je mens bent in een lijn van zoveel voorouders als er sterren zijn. Een klein schakeltje maar te zijn en dat ook te durven zijn. Wie zullen er allemaal nog na mij komen - wie zijn er al voor mij geweest? Daartussen is aan ons de vraag er iets van te maken. Terwijl je niet weet waartoe en hoe of wat. Komt het wel goed en ga ik dat meemaken? Die onbekende weg gaan die anderen voor mij gingen en weer anderen straks. Zij op hun wijze en ik op de mijne. In het breekbare vermoeden of is het vertrouwen, dat ons doen op een of andere wijze een plaats zal blijken te hebben in het grote verhaal van alle mensen of zo je wilt van God en mensen. Waar de menselijke maat breed gemeten wordt en lijnen ánders lopen, maar wel dóórlopen. Tot onze troost. Weten dat het niet aan ons alleen is. En zo mens te zijn.

Juut Meijer

Lezing: Matteus 1